

Úvod

Najnovšie dejiny Slovenska, ak máme na mysli obdobie po skončení druhej svetovej vojny, sú stále veľmi živé a domáci i zahraniční bádatelia sa k nim permanentne vracajú. Azda je to dané i tým, že ešte aj dnes, na začiatku 21. storočia, intenzívne vnímame, ako sme boli vývinom v tomto historickom období determinovaní, ale aj deformovaní, a to nielen osobne, ale aj v širších celospoločenských súvislostiach. Sú to už dejiny, história, no ako keby sme počuli jej tep. Našu súčasnosť stále ovplyvňujú globálne procesy, akými boli výsledky druhej svetovej vojny s novým rozdelením sveta na mocenské sféry vplyvu. Slovensko sa roku 1945 opäť stalo súčasťou jednotného Československa, pričom v kontexte so všetkými spomínanými procesmi bol jeho vývin po februári 1948 takmer štyri desaťročia zásadne ovplyvnený politickým systémom s novodobou totalitnou ideológiou – komunistickou či socialistickou, ako sa sama nazývala – založenou údajne na vedeckom, marxisticko-leninskom učení.

Rok 1968 bol v spomínanom historickom období našich dejín významným medzníkom a zákonitým vyústením istej etapy komunistického režimu v Československu, ktoré v tom čase zápasilo s viacerými problémami. Predovšetkým to bola ekonomická stagnácia v rokoch 1961 – 1964 a krach tretej päťročnice (1961 – 1965), ktoré signalizovali potrebu economickej reformy. Januárové zasadnutie ÚV KSCŠ 1965 ju schválilo. No už jej prvé kroky ukázali, že bez zmeny fungovania politického systému ju bude ťažké realizovať. Takto sa ekonomická reforma stala len akýmsi generátorom nastoľovania systémových zmien. Akoby sa jej hlavní aktéri snažili dokázať, že ekonomickými reformami možno historicky preveriť reformovanosť systému ako takého.

Cieľom tejto práce nie je podrobné sledovanie vývoja roku 1968 vo všetkých politických a spoločenských súvislostiach, ale skôr sa snaží o retrospektívny pohľad na dvadsaťročie, ktoré nasledovalo po mocenskom zvrate vo februári 1948. Zároveň chce poukázať na úsilie hlavných aktérov tohto obdobia o systémovú zmenu v oblasti ekonomiky a charakterizovať jej základné vývojové tendencie na Slovensku na pozadí celoštátneho vývoja. Takisto má priblížiť názory slovenských ekonómov – teoretikov, ktoré zaujímali v „predjarí“ roka 1968, predovšetkým v súvislosti s prípravou economickej reformy.